

Dámy a pánové, vážení přátelé,

Dovolte, abych na několika drobnými denunciacemi přispěl k dnešnímu veřejnému odhalení nové knihy Ivana Havla. Sepsal jsem si to, abych se příliš nerozpovídal.

Úvodní sloupky Ivana M. Havla v časopise Vesmír slouží listu. Stálí tená i je vnímají jako seriál, který jim v každém čísle nabídne nové podněty k přemýšlení, a pokud někdo otevře Vesmír jen náhodou, zjistí hned na první stránce, jak je časopis vyladěn a jaké nároky na tená e klade. Plně jim porozumí asi jen odborníci, sdílející s autorem erudici v kosmologii, biologii, filosofii, matematice i přirodních a kognitivních vědách, číst se však dají i jinak. Dobře to vím, protože jako univerzální neoborník. Ty texty flují, dle je se v nich spousta věcí, mňhají se v nich překvapivé nápady, vzpomínky i sny, a pokud chvílemi nedokážu sledovat logiku výkladu, mohu se oddat volně hře představ. Takhle tu i poezii. Sám autor ostatně říká: šMetafory jsou prostě věde a je jich víc, nežli tu máme.õ

V časopise jsou Havlovy úvahy ústrojnou součástí každého čísla, v knižních souborech si vytvářejí vlastní kontext. Zbaveny funkce úvodník, propojují se pomocí dle myšleného rejstříku a odkazů v nový svěbytný celek. Stávají se relativně samostatnými kapitolami. Dalo by se hovořit o mikroesejích, v deských fejetonech i anekdotách, popřípadě o memoárově laděném deníku, jehož pisatel postupně propátrává tajuplnou říši vnímání, poznání a myšlení.

V odborných textech bývá autor svrchovanou autoritou, tady však máme co dělat s přístylovou autostylizací na pomezí beletrie. Literární přisobivost posilují i nejistoty, pochybnosti a notná dávka sebeironie. Chvílemi mne napadalo, že tu svérázný pikareskní román, v němž se hrdina-vypravěč lehce šibalským úsměvem toulá svatěm v dle od dobrodružství k dobrodružství. Vynořily se dokonce zasuté vzpomínky na dávné chlapecké romány koloniální éry.

Ve skupince odvážlivců, účastnících se nebezpečných podniků na mořích, v pouštích i pralesích, obvykle nechybí dvě emblematické figury: statečný jinoch, jenž vě proflívá poprvé, a starší učenec, nejlépe profesor, který vě zná, ale pouze z knih. Pamatujete? Druhlina prochází džunglí, když se z houčtiny lián na krok před hochem vysoko vztyčí hlava rozzuřené kobry. Přátelé strnou, jen profesor vzdychne obdivem: šNádherný exemplář ! Víte, že jed kobry indické, latinsky zvané naja naja, obsahuje synaptické neurotoxiny, které paralyzují nervy i svaly a tím ochromují respirační i srdeční činnost uštknutých?íõ atd. Výklad pokračuje na dvoutech stránkách. Teprve když skončí, rozdrtně někdo hadí hlavu pařbou ručnice.

Jako kluk jsem naučené pasáže přeškrabával, stržen dějem, ale pak se k nim zahanbeně vracel. Byly mnohem zajímavější než napínavé zápletky, které se v drobných obměnách stále opakovaly. Později jsem podobně četl romány Umberta Eka, výtečného fabulátora, který strhující děj rovněž přibírá uje záplavou poznatků. Ivan Havel jde v jistém smyslu ještě dál. Děj vynechává. Každý člen a si proflívá svá vlastní dobrodružství, setkat se mohou při naučném výkladu.

Havlův vypravěč není žádným modernistickým antihrdinou, ale postavou v zásadě starosvetskou, nadanou ctnostmi snad až skautskými – zvědavostí, nápaditostí, vytrvalostí, skromností, ale také smyslem pro míru, pro šetření a pro humor. S takovým průvodcem se dobře putuje. Zvláště když se k vypravěči v některých kapitolách připojují další pozoruhodné osobnosti jako Václav Cílek, Zdeněk Neubauer či zvěšnělý Jiří Fiala.

Na závěr bych ke knize rád pogratuloval autorovi, nakladateli i členům. Děkuji za pozornost.

Viktor Třajchrt